

Nr 59.

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning och förslag rörande erforderliga åtgärder på den skogliga statistikens område.

(2:a avd.)

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 64, av herr *Sten*, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag snarast möjligt rörande erforderliga åtgärder på den skogliga statistikens område».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för nämnda yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtanden över motionen från domänstyrelsen, skogsstyrelsen, styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut samt statistiska centralbyrån. Av nämnda myndigheter ha samtliga med undantag för domänstyrelsen tillstyrkt bifall till motionen. Ur utlåtandena må här återgivas följande.

Domänstyrelsen har anfört följande:

Ehuru det torde vara ovisst om den av motionärerna påtalade utbyggnaden av Norrlands skogsindustri och det starkt ökade virkesuttaget nämnvärt påverkats, om genom en fortlöpande allmän avverkningsstatistik uppgifter kunnat lämnas rörande det årliga virkesuttaget, anser styrelsen en förbättrad avverkningsstatistik beträffande samtliga skogar vara av största betydelse.

Den enda hittills genomförda allmänna undersökningen om skogsavverkningen i riket avsåg avverkningen under 1937 och verkställdes av statistiska centralbyrån på grundval av särskilda avverkningsdeklarationer, som insamlades i anslutning till 1938 års virkestaxering.

Beträffande kronans och andra allmänna skogar under domänstyrelsens förvaltning lämnas däremot årligen fullständiga uppgifter angående avverkningen i styrelsens årsberättelse, publicerad i den i Sveriges officiella statistik ingående serien »Domänverket».

Frågan om en allmän avverkningsstatistik har många gånger varit föremål för överväganden. Bland annat berördes frågan vid det sammanträde, som den 11 och 12 april 1946 hölls å skogsforskningsinstitutet med representanter för olika skogliga myndigheter, institutioner och sammanslutningar för överläggning rörande institutets arbetsprogram. Att frågan då togs upp berodde givetvis på att institutet enligt sin instruktion skall utgöra det centrala organet för den med statsmedel bedrivna skogliga forskningen i landet och att å institutets statistiska avdelning skall ankomma bl. a. undersökningar och utredningar rörande skogstillgången och skogstillståndet i riket samt storleken och beskaffenheten av virkesuttaget ävensom spörsmål, som äga samband därmed.

Det synes naturligt och lämpligt att den institution, som har att svara för uppskattningen av skogstillgångarna i riket, även svarar för avverkningsstatistiken.

Även om en allmän avverkningsstatistik sålunda enligt domänstyrelsens mening lämpligen bör utarbetas genom statens skogsforskningsinstitutets försorg, torde vissa primäruppgifter med fördel kunna insamlas genom andra myndigheter och av dem eventuellt underkastas en förberedande granskning. Så sker t. ex. vid de allmänna jordbruksräkningarna, som handhavas av statistiska centralbyrån.

Statistik rörande skogsvårdsåtgärder av olika slag ävensom skogsdikning och skogsvägbyggnad på enskilda och andra under skogsstyrelsens tillsyn ställda skogar samt rörande skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och ekonomi m. m. synes helt naturligt böra omhändervhas av skogsstyrelsen för att i lämpliga delar publiceras i skogsstyrelsens årsberättelse »Det enskilda skogsbruket».

Frågan om arbetarantal och arbetsförtjänst m. m. inom skogsbruket kan även behöva bättre utredas, även om det icke torde vara ekonomiskt försvarbart eller ens möjligt att utbygga den fortlöpande statistiken så, att den kan ge upplysning och vägledning beträffande snart sagt varje uppkommen fråga.

Skogsarbetarna äro i de flesta fall säsongarbetare och dela i regel sin arbetstid mellan jordbruk, skogsbruk, flottningsarbete, vägarbete o. d. En undersökning angående skogsarbetare torde därför i regel böra göras i samband med undersökning angående arbetskraften inom närliggande yrken och i större sammanhang.

Frågan om en förbättrad lönestatistik för bland annat skogsbruket har nyligen behandlats av 1946 års lönestatistiksakkunniga i deras betänkande med förslag angående den offentliga lönestatistiken (SOU 1946: 90).

Lönestatistiken för skogsarbetare synes liksom hittills böra omhändervhas av socialstyrelsen, till vars verksamhetsområde jämlikt instruktionen den 23 december 1937 (nr 1031) höra ärenden angående bland annat arbetslön.

Frågor angående arbetarskyddet inom skogsbruket handläggas av den för sådant ändamål inom yrkesinspektionen verksamme specialinspektören med riksförsäkringsanstalten som chefsmyndighet. Någon anledning att utbryta arbetarskyddet inom skogsbruket och den därmed förenade eller för dess effektiva bedrivande nödvändiga statistiken ur dess större sammanhang synes knappast föreligga.

En skogsbruket närliggande verksamhet är flottningen. Flottningsstatistiken har sedan 1922 utarbetats av kommerskollegium, som jämlikt för kollegiet gällande instruktion är den centrala statsmyndigheten å näringsstatistikens område.

I fråga om skoglig förvaltningsstatistik belyser den av domänstyrelsen publicerade serien »Domänverket» olika grenar av storskogsbruket och dess avkastning i virke och penningar inom de från översta Norrbotten till Skåne spridda 103 förvaltningsområdena, reviren.

Av det anförda torde framgå att den statistik, som avser skogsbruket eller berör detsamma i en eller annan form och som motionären synes avse med uttrycket »skoglig statistik», är fördelad mellan olika verk och institutioner. Liknande är förhållandet beträffande statistiken för andra näringar och torde vara en naturlig följd av att många spörsmål, t. ex. frågan om tillgång på arbetare, ej kunna behandlas enbart ur en näringsgrens synpunkt utan måste behandlas i större sammanhang.

Ett samarbets- och koordineringsorgan för all statlig statistik skulle dock

enligt styrelsens mening högst väsentligt kunna bidra till att eljest lätt förekommande dubbelarbete kunde undvikas. Styrelsen har i sitt yttrande den 1 september 1943 över betänkande med förslag angående den statliga statistikens organisation (SOU 1943:28) ifrågasatt om ej den nuvarande statistiska centralbyrån borde utbyggas till ett centralverk för den statliga statistiken.

Sammanfattningsvis har domänstyrelsen framhållit, att en allmän avverkningsstatistik som komplement till den genom statens skogsforskningsinstitut bedrivna uppskattningen av skogstillgångarna vore av största betydelse. Då emellertid denna fråga redan varit föremål för överläggningar inom skogsforskningsinstitutet vid planläggningen av institutets arbetsprogram, syntes enligt styrelsens mening någon särskild framställning om utredning i denna del för närvarande ej vara erforderlig från riksdagens sida.

I den mån särskilda statistiska utredningar i t. ex. skogsarbetarfrågor — vare sig dessa utgjorde led i de större befolknings- och arbetskrafttillgångsfrågorna eller i mera speciellt skogligt betonade spörsmål — eller i andra för det svenska skogsbruket betydelsefulla problem visade sig erforderliga eller rationaliseringar inom den skogsbruket berörande statistiken ansåges böra genomföras, har styrelsen uttalat, att sakligt motiverade framställningar härom från myndigheters, institutioners och sammanslutningars sida syntes komma att av statsmakterna beaktas.

Skogsstyrelsen har ansett det nödvändigt att den befintliga skogliga statistiken i åtskilliga delar utbyggdes och fullständigades ävensom att den, till undvikande av onödig splittring, i lämplig utsträckning sammanfördes. Så långt möjligt borde detta ske genom att uppgifter, som vore av betydelse för spörsmålets bedömning, fortlöpande införskaffades och av sakkunnigt organ bearbetades.

Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut har uttalat, bland annat, att av den skogliga statistiken avverkningsstatistiken utgjorde en viktig del och ett nödvändigt komplement till riksskogstaxeringen. Med ledning av materialet från dessa hade beräkningar utförts rörande avverkningen i de norrländska länen mellan de båda taxeringarna (cirka 15 år). Vidare hade utarbetats prognoser rörande storleken av de virkeskvantiteter, som borde uttagas under viss period vid rationell skogsskötsel. Särskilt med hänsyn till den nuvarande råvarusituationen syntes det emellertid styrelsen angeläget att genom en årlig avverkningsstatistik närmare kunna följa det faktiska virkesuttaget.

Styrelsen har i fortsättningen erinrat, att vid överläggningar våren 1946 rörande skogsforskningsinstitutets arbetsprogram för den närmaste femårsperioden, i vilka deltagit — förutom styrelsens ledamöter, skogsforskningsinstitutets avdelningsföreståndare och försöksledare samt skogshögskolans professorer — representanter för sexton inbjudna myndigheter, institutioner och organisationer, uttalats bl. a. det önskemålet, att en årlig avverkningsstatistik skulle upptagas vid institutet. För närvarande påginge även undersökningar, hur en sådan statistik skulle anordnas på ändamålsenligaste sätt. Därvid syntes det vara uppenbart, att riksskogstaxeringen och i anslutning därtill utförda specialundersökningar skulle utgöra grundstommen för denna statistik.

En utvidgad pris- och omkostnadsstatistik på området vore enligt styrelsens mening önskvärd. Det borde därjämte övervägas huruvida icke vissa delar av den skogliga statistik, som för närvarande handhades av vissa krisorgan, efter dessas avveckling borde fortsättas i lämplig form. Detta gällde bland annat frågan om tillgången på skoglig arbetskraft, som ombesörjts av statens arbetsmarknadskommission. Slutligen vore skogsbrukets socialstatistik bristfällig.

Enligt styrelsens mening vore en tillförlitlig och väl avvägd skoglig statistik av den största betydelse för landets skogshushållning. Då emellertid, såsom framginge av vad styrelsen i det föregående anfört, den skogliga statistiken för närvarande företedde vissa brister med avseende å såväl omfattning som organisation, har styrelsen förordat att en utredning å området komme till stånd.

Statistiska centralbyrån har anfört bland annat följande:

Tillgängliga uppgifter om avverkningen i landets skogar äro tämligen föråldrade eller bristfälliga. Den fullständigaste undersökning, som hittills gjorts, kom till stånd på initiativ närmast av 1936 års skogsutredning. Undersökningen avsåg år 1937 och verkställdes av statistiska centralbyrån. Denna undersökning var avsedd som en provundersökning, och 1936 års skogsutredning föreslog dessutom anordnande av en årlig avverkningsstatistik efter i huvudsak samma metod men med tillvaratagande av erfarenheterna från provundersökningen, i vad avser omfattning, planläggning m. m. Någon dylik årlig avverkningsstatistik har emellertid icke kommit till stånd. För åren 1937—1945 ha emellertid vissa beräkningar verkställts av skogsstyrelsen med hjälp av tillgänglig statistik. Vad beträffar under domänstyrelsen lydande skogar färdigställas årligen uppgifter om bl. a. virkesuttaget. Slutligen kan nämnas, att statens bränselekommission införskaffat uppgifter om avverkningarna förutom av brännved i viss utsträckning även i övrigt.

Behovet av en särskild avverkningsstatistik synes alltjämt göra sig gällande. Det kan emellertid ifrågasättas, om icke i samband därmed uppgifter även kunde inhämtas om arbetsgång och arbetarantal. Beträffande lejd arbetskraft i skogsbruket införskaffade statens arbetsmarknadskommission månatliga uppgifter från slutet av 1941 till mitten av 1946, varjämte inventeringar verkställdes i mitten av december 1946 och vid slutet av februari 1947.

För att statistiken över ett visst område av samhällslivet skall bli tillfredsställande och fylla den uppgift, som därmed avses, kräves å ena sidan, att den praktiska erfarenheten hos de personer, som ha sin verksamhet inom ifrågavarande område, får göra sig gällande vid statistikens planläggning och fortsatta utarbetande. Men det statistiska arbetet är på samma gång av en alldeles särskild karaktär och kräver speciella metoder.

Erfarenheten har visat, att upprättande av fristående, mindre statistiska avdelningar som regel icke är till fördel för statistikens kvalitet och i allmänhet medför ökade kostnader för arbetets bedrivande. Dyrbarare räknemaskiner och andra tekniska hjälpmedel, som erfordras för det statistiska arbetet, kunna icke anskaffas eller bliva mindre ekonomiskt utnyttjade under dylika förhållanden. Vid alla undersökningar, där det lämpar sig, bör hålkortsmetoden användas. Genom denna metod kunna resultaten färdigställas på kortare tid än enligt andra metoder, och i allmänhet ställer sig denna bearbetningsmetod även ekonomiskt betydligt fördelaktigare.

Det statistiska arbetets uppdelning på smärre avdelningar medför vidare ökade svårigheter för rekrytering av personalen och för anpassning av den-

nas storlek efter det växlande arbetsbehovet. Inom ett större statistikutarbete ämbetsverk med en stor, vid statistiskt arbete van personal kan en anpassning lättare ske genom överflyttning av arbetskraft från den ena grenen till den andra, men inom en mindre statistisk avdelning torde detta ofta icke vara möjligt.

Då vissa brister i den skogliga statistiken förefinnas och då frågan om samma statistiks organisation ännu icke blivit i sin helhet löst, får statistiska centralbyrån med instämmande i den berörda motionen för sin del förorda, att utredning verkställas beträffande dels den skogliga statistikens uppgifter, omfattning och planläggning, dels till vilken eller vilka myndigheter den bör vara förlagd.

Utskottet delar motionärens uppfattning, att den statistik, som avser skogsbruket, i många avseenden är behäftad med brister. Nämnda förhållande har även påtalats av flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna. Sålunda torde organisationen av denna statistik icke vara tillfredsställande. Såsom av den föregående redogörelsen framgår är ifrågavarande statistik fördelad mellan ett flertal verk och institutioner, vilket synes medföra att dubbelarbete i viss utsträckning förekommer. Jämväl vissa av de uppgifter, som ankomma på denna statistik, torde vara i behov av utbyggnad. Främst gäller detta avverkningsstatistiken, som i nuvarande läge synes vara av stor betydelse för ett rationellt utnyttjande av landets skogstillgångar. Jämväl den ekonomiska och sociala statistiken på området torde böra utvidgas i viss utsträckning.

Utskottet.

Enligt utskottets förmenande synes det angeläget, att frågan om den skogliga statistikens rationella ordnande bringas till en snar lösning. Utskottet biträder därför motionärens förslag därom, att denna fråga göres till föremål för utredning. Vid denna utredning, för vilken utskottet icke anser sig böra uppdraga några närmare riktlinjer, torde böra undersökas de uppgifter, som skola ankomma på den skogliga statistiken, densammans omfattning och planläggning samt till vilken eller vilka myndigheter den bör vara förlagd.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till motionen I: 64, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i enlighet med vad ovan förordats måtte låta verkställa utredning rörande erforderliga åtgärder på den skogliga statistikens område samt för riksdagen framlägga de förslag i ämnet, som därav må föranledas.

Stockholm den 14 juni 1947.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Närvarande: se under utlåtandet nr 60.

Reservation

av herr *Carlström*.